

Overzicht Fata Theologische Hogeschool

KERKELIJK LEVEN

Zoals onze lezers kunnen lezen in de officiële kennisgeving van prof. dr. H. J. Jager, wordt de tekst van het slot der rectorale oratie afgestaan aan dit blad. Hier volgt het laatste gedeelte der rede van 6 Dec. van dit jaar:

„In wat zoeven gezegd werd, kwam ook de naam van Selnecker voor. Hij vormde thans de overgang naar het laatste gedeelte van mijn toespraak.

Van Selnecker immers wordt de historische bijzonderheid bewaard, dat hij, Doctor Nicolaus Selneckerus (D.N.S.) tot lijfspreuk had: Deus Novit Suos (D.N.S.), de HERE kent degenen, die de zijnen zijn. Dat is ook een vorm van belijdenis der „tegenwoordigheid Gods“; en met dankbaarheid gewagen ook wij ervan, dat gedurende het afgelopen rectoraatsjaar dit D.N.S. mag staan boven het verhaal van de fata dezer Hogeschool. Wij nemen de spreuk over, niet uit Selnecker's manuscripten, doch uit Paulus' brieven; en we doen het in ootmoed: de man, die deze spreuk tot de zijne maakte, herinnert ons aan onze zwakheden en gebreken: wel is hij zelf hevig gescholden: Schelmlecker, nappje-van-Luther, kleine Flacius, tweede Iskariot; maar hij was ook zelf niet brandschoon: hij noemde de gereformeerden Joden en Turken, en heeft, zelf dichter van fijne „geestelijke liederen“, toch ook dit vers geprestateerd:

Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort,
Und wehr der Zwinglianer Mord.

Het is daarom goed, boven het rumoer van de rabies theologorum uit die k r é é t te horen: D.N.S., de HERE kent de zijnen, Gott ist gegenwärtig. Hij laat zich niet voorbijgaan, ook niet door academici. De schrik daarvan ontga ons evenmin als de troost.

Ik heb nog een reden, om aan Selneckerus mijn slot vast te knopen. In Frans Dibellus' artikel over Selnecker (P.R.E.) wordt eraan herinnerd, dat Luther Melancthon eens de f a m u l u s c o m m u n i s der hogeschool genoemd heeft, gelijk laatstgenoemde zich zo ook betoond heeft aan Selnecker. Welnu, moge ik in het eerste deel van mijn toespraak me van plagiaat onthouden hebben, in het slot zal ik er niet tegen opzien, het te plegen. Ik ontleen de stof hoofdzakelijk aan gegevens, mij verstrekt door de f a m u l u s c o m m u n i s van onze hogeschool; op zijn gezag neem ik ze over; want anders kwam er niet veel van mijn slot terecht. Ge weet, wie onze famulus communis is; het is de rechterhand van iedere rector; de man, die aan de touwtjes trekt, zonder ooit de touwen te grijpen; het is de heer J. Bos, onze pedel. Hij worde niet kwaad, dat ik hem famulus communis, d.w.z. aller dienaar noem; want hij wil niet anders wezen; hij weet, als kerklid, dat men niet hoger klimmen kan; en hij heeft zo juist gehoord, dat ook de Rector van Luther's Hogeschool, Melancthon, zo heette, en dat het een éretitel was. Als in het afgelopen jaar alles geregeld gelopen is — en dat is zo, tot de tentamens van ondergetekende toe, en tot de rectorale handtekening onder de diverse verklaringen onder de rubriek „hoofden-der-school“ ten bate van dienstplichtigen, en ziekenzorgbehoeftigen en belasting-opbrengende studentenvaders toe, want ook wij worden ingeschakeld in de bureaucratie — dan is dat enig en alleen te danken aan onze f a m u l u s c o m-

m u n i s. De famulus, die hedenavond sprak, vindt het dan ook gans natuurlijk, dat zijn eerste woord een hartelijke dankbetuiging is aan de famulus, die zo rustig u allen in de ogen kijkt: kon vanavond: onze pedel-in-toga. Kerk, School, synode, Corps, ze hebben alle van hem genoten; de dienst was voor alle vier om zo te zeggen „atomisch“. En terwijl hij hoogleraren bijstond, heeft hij ook de studenten tot grote dank verplicht: dat hun tentamina geregeld liepen, hebben zij, althans voor een groot deel, aan hem te danken; er zijn nl. famuli communes onder de andere toga-dragers, die niet kunnen tippen aan de accuratesse van de Heer Bos.

We noemden de Kamper Synode. Aan haar heeft de Hogeschool bijzondere dank te weten. Niet alleen heeft zij met een ons verrassende vlotheid ingrijpende voorstellen tot voorziening in de „stoffelijke“ nooddrift dezer School aanvaard, en dit bij verzwaring van de economische druk, waaronder ons volksleven begint te zuchten, maar ook heeft zij direct in verheugende eenstemmigheid willen voorzien in de wetenschappelijke behoeften dezer inrichting. Er was een noodzaak van nadere voorziening in het onderwijs in de hebreeuwse taal; prof. Holwerda kon de steeds toenemende last niet meer alleen dragen, en de achteruitgang van het gymnasiale onderwijs, die ons toch al zo vaak verschrikt, en het vaderland plus de academies molesteert met een toevloed van sterk ondervoele studenten, van wie het merendeel de gevolgen nimmer te boven zal komen, laat zich in het tevoren toch al zo stiefmoederlijk bedeelde onderwijsvak „Hebreeuws“ wel het geduchtst bemerken. Daarom was het een zeer bijzondere vreugde voor heel onze kring, dat de synode de benoeming van de Heer J. P. Lettinga te Aerdenhout tot lector in het hebreeuws heeft willen doen. We zijn met deze benoeming temeer verblijd, omdat de Heer Lettinga, blijkens onderscheiden publicaties, op het terrein van de semietische letteren nu reeds uitzonderlijke bekwaamheid aan de dag gelegd heeft; hij beheerst studievakken, die in Nederland betrekkelijk weinigen kunnen en durven kiezen voor de hune. We heten onze „négende man“ van heler harte welkom, stellen ons van de samenwerking met hem heel veel voor, en geloven, dat de vriendschappelijke omgang ook in wetenschappelijk verkeer met hem aan wel alle hoogleraren ten goede komen zal, ook wat betreft de voorziening in enkele behoeften, die zich laten gevoelen in betrekking tot een verantwoorde, en onder eigen controle gehouden regeling van enkele onderdelen van theologische promoties.

Diep was ons aller smart bij de aanschouwing van het leed, dat aan Professor en Mevrouw Holwerda en hun gezin te dragen gegeven werd door Hem, die zich nooit vergist, ook niet, toen Hij heel snel een bloeiend jong leven afznee, om voor zijn verdere gang de zorg alleen voor Zich te nemen. Moelijk is het, zo onverwacht onze eigen klokken te verzetten, en van schone verwachtingen een abrupt afscheid te moeten nemen; wij hebben dit allen beseft. Wij weten daarnaast te stellen, dat de uitschakeling van ouders in de brede arbeid ter volmaking van een kleine onder Gods heiligen te dragen is vanwege aller blijvende, en voor elk weer een eigen goddelijk program afwerkende inscha-

keling in de familie van Jezus Christus, die kerk genaamd wordt, en verheugen ons erover, dat de troostende kracht van deze waarheid ook in deze wordt ondervonden. D.N.S., — die initialen staan ook op grafstenen. Ze hebben, toen hebben we weer gedankt, ook gestaan boven een kort nadien weder gevulde wieg in het beproefde gezin.

Een tijdlang is Prof. Deddens, die wegens droeve familieomstandigheden aan feestelijke gebeurtenissen in persoonlijk en huiselijk leven minder openbare aandacht kon helpen schenken, dan we anders wel gewild hadden, van regelmatige arbeid, althans in ons gebouw, uitgesloten geweest; de oorzaak lag bij een auto, waarvan de vracht de grenzen van de carrosserie had overschreden; zowel Mevrouw Deddens als onze collega, deze laatste wel in bijzondere mate, (want hij bleek een heer in het verkeer, en reed dus in de gevaarlijkste zone van het wegdek), hebben van die aanrijding grote hinder ondervonden. Het gekneusde lijf heeft evenwel de onbezeeerde geest niet van de boeken afgehouden: ook slaapkamers doen soms dienst aan deze School.

Voor het overige kon de arbeid regelmatig voortgaan; en was de omgang goed; ook de wijze, waarop de spreker van hedenavond aan zijn nestoraat herinnerd werd als aan een zo langzamerhand uit morphologisch oogpunt niet meer bepaald bevréemend „brutales Faktum“, was zeer verschónend.

We noemden daar het woord „regelmatig“; maar wij zien ons verplicht, naar Voetius' wijze daar een „c.d.“ (cum distinctione) achter te zetten. We hebben namelijk gedaan wat de synode, en haar synodemoderamen, onder welke beide grootheden curatoren en andere patronen van deze School waren, na verkregen machtiging van Stichting en Curatoren van ons begeerden: dat we nl. van ons gebouw tijdelijk weer een hospitium zouden maken, nu voor moderamen, en commissies; heel even zelfs voor heel de synode; we hebben niet deze voor de Hogeschool pas zo verdienstelijk gebleken synode, of haar synodale instanties met een „er staat (in het reglement) geschreven“ voor willen dragen aan Curatoren voor uitdrijving uit het gebouw, toen het zoeken der synode naar juiste kerkpaden iets meer tijd bleek te vorderen dan verwacht was. Ook hebben we de op studentenkamers toevoende synodeleden niet de straat op helpen jagen terwille van het geluk van een naar reglement prompt op tijd begonnen college-cursus. Er staat nog wel wat meer geschreven dan reglementen. Toch waren we blij, dat de cursus na deze korte vertraging geopend worden kon door de pro-rector, prof. Jager, met een toespraak over: „Vroomheid, vereist bij de theologische studie“. Tevoren was de cursus gesloten door de rector van dit jaar, met een toch wel enigszins in details tredende toespraak onder de anders verblijdend kórté titel: „Vaarwel“. De thans aftredende rector ontving de rectorale waardigheid uit handen van Prof. Jager, die bij deze gelegenheid een oratie had gehouden over het onderwerp: „Dood voor de zonde, levend voor God in Christus Jezus; enkele opmerkingen over Romeinen 6, de verzen 1—14“.

Bij de opening der lessen heeft de pro-rector meegedeeld, dat op dezelfde dag 138 (98 plus 40) bullen waren gerecenseerd, en 21 (16 plus 5) voor de eerste maal uitgereikt. Bij de opening van de cursus bedroeg 't aantal der ingeschrevenen: 159. Kort na de opening der lessen werden nog nieuwe inschrijvingen verricht. Tijdens het rectorale jaar werden 22 bewijzen van met

te komen a priori vrijdeld was?

Ondanks dit alles ging de groningse synode toch, op de genoemde conclusies, in op het tot haar gekomen verzoek tot samenspreking.

Het is met deze samensprekingspogingen zeer droevig gelopen.

Overeenkomstig hun opdracht verzonden de door de synode van Groningen benoemde deputaten, de door deze synode genomen besluiten met het daarbij behorende rapport aan de deputaten der gebonden kerken.

Zij ontvingen van dezen echter geen enkel antwoord. Wat zij wel ontvingen was een hun enkele maanden later toegezonden brief, ondertekend door het Moderamen van de in September en October 1946 te Zwolle gehouden synode der gebonden kerken.

In deze brief lezen we o.a. deze passage: „Wel bestaat er van onze zijde overwegend bezwaar tegen den voorslag, dat de gedachtenwisseling voorshands alleen schriftelijk zou dienen te geschieden“⁹¹).

De synode van Zwolle maakte op deze wijze een samenspreking in dat stadium feitelijk onmogelijk!

Want de deputaten van de vrijgemaakte kerken ontvingen wel een ruime opdracht wat t h e m a en w i j z e v a n o n t m o e t i n g betreft, maar ze hadden tegelijk de zeer duidelijke en bindende instructie om voorshands uitsluitend schriftelijk contact te oefenen.

Ondanks deze synodale weigering om op de hun voorgeschreven wijze te gaan „samenspreken“, gingen de vrijgemaakte deputaten toch voort met hun correspondentie. En ze bleven daarin aandringen op een „voorshands“ schriftelijk contact.

⁹¹) Acta, pag. 328.

Het was hun er om te doen aan de weet te komen of er aan de „overzijde“ inderdaad iets v e r a n d e r d was. Want zou dat niet het geval zijn, dan zou immers elke verdere samenspreking zinloos zijn.

En als er inderdaad zakelijk iets zou veranderd zijn in de houding der gebonden kerken, dan was het voorts noodzakelijk tot volledige klaarheid te komen ten aanzien van welke punten zulk een verandering was ingetreden.

Zelf waren deze deputaten van harte bereid ook hunnerzijds nauwkeurig aan te geven hoe zij over de in geding zijnde kwesties dachten.

Kortom: het was hun te doen om „een overzichtelijke, ondubbelzinnige, voor Gods aangezicht neergelegde verklaring over en weer nopens de essentiële punten“⁹²).

Maar op deze voorslag gingen de deputaten der gebonden kerken, hoewel de na de synode van Zwolle gehouden synode van Eindhoven hun dat niet verbod, niet in⁹³).

Zelfs deden zij dat niet toen hun werd voorgesteld,

⁹²) Idem, pag. 108.

⁹³) De Eindhovense synode ging „accord“ „met de opvatting van deputaten, dat de bepaling van Zwolle niet insloot, dat geen enkele brief zou mogen worden gezonden“ (Acta, art. 91). En zij sprak uit, dat zij „kennis heeft genomen van het feit, dat, en de wijze waarop, deputaten zich voorshands schriftelijk (!!!) tot die der synode van Groningen hebben gewend“ (id.). En zij sprak de hoop uit, dat „onder den zegen des Heeren verdere pogingen van deputaten eindelijk (!!!) tot het begeerde resultaat van een mondelinge samenspreking zal leiden“ (idem).

dat de beide groepen deputaten ter zelfde tijd en in dezelfde plaats afzonderlijk zouden samenkomen om elkaar over en weer zo snel mogelijk een schriftelijke situatietekening, desnoods in enkele regels schrift, te verschaffen, om daarna zo mogelijk tot mondelinge contactoefening over te gaan⁹⁴).

Op deze houding van de deputaten der gebonden kerken valt voorts weer een eigenaardig licht, als men bedenkt, dat zij ook waren aangewezen met het oog op een eventuele samenspreking met deputaten van de Chr. Geref. Kerken.

De synode der gebonden kerken had, zoals we reeds memoreerden, niet alleen aan de vrijgemaakte kerken, maar ook aan de Chr. Gereformeerde kerken een verzoek tot samenspreking gezonden. De synode der Chr. Geref. Kerken had daarop, evenals die der vrijgemaakte, dit verzoek geaccepteerd. Doch, weer precies als de synode der vrijgemaakten, onder uitdrukkelijk beding, bij expes amendement in een desbetreffend voorstel ingevoegd, dat deze samenspreking alleen „n a s c h r i f t e l i j k e v o o r b e r e i d i n g“ zou kunnen plaatsvinden⁹⁵).

De chr. geref. deputaten wensten dus een samenspreking onder precies dezelfde conditie als de vrijgemaakte dat verzochten.

Maar nimmer heeft men er iets van vernomen, dat de deputaten der gebonden kerken bij hun chr. geref. collega's tegen deze voorwaarde bezwaar hebben gemaakt, laat staan, dat zij daarom de samenspreking met hen hebben geweigerd.

⁹⁴) Zie voor de gehele gang van zaken de Acta van de synode van Amersfoort, p. 93—108 en 139—153.

⁹⁵) Acta der (Chr. Geref.) synode van Utrecht, 1946, art. 75.

goed ge-
welke via-
dige bela-
als diens-
liet, som-
ontstente-
tevorens
deze vra-
aan al t-
bonden i-
gang. Ov-
resultaat-
factoren
pen v-
beelden
bepaalde-
heid gel-
wier ver-
matici b-
tijdmaat
onzer die-
niet los-
vice ver-
treden v-
een ver-
op te ge-
niemand
doctorale
Wijzig-
Curatore
Door
deputaat
het gebie-
Ds D. va-
land: Da-
van Dre-
er; van
dus Ds
Born, sc-
Ds K. L-
land: D-
secundus
Ds H.
culiere
burg als
mocht c-
het lanc-
van het
vangen
School
in verli-
Tuss-
schappe-
altijd na-
den en
Hetze-
sen dez-
ging va-
hebben
gebruik-
volk r-
kleinere
vloedsst-
men, en
reageres
voor on-
erkente-
De T